

Hergebruik van stenen
betekent een significante
reductie van de CO₂

Emir Matta geeft een kijkje achter de schermen bij
firma Beentjes Grond-, Weg- en Waterbouw

→ REGIO 4-5

VOOR HET LAATSTE NIEUWS: NHD.NL

TIPS EN REACTIES: REDACTIE.ZAAN@NHD.NL

MAANDAG 1 DECEMBER 2025

MONUMENTEN Vrijwilligers doen fraaie ontdekkingen tijdens wandelingen

Historisch Zaandam jaagt op verborgen parels

Zelfs al zijn ze er opgegroeid of wonen ze er nog steeds, de leden van vereniging Historisch Zaandam zien met regelmaat dingen die ze eerder niet zagen. Dat beperkt zich niet tot details die makkelijk over het hoofd zijn te zien.

José Pietens
jose.pietens@mediahuis.nl

Zaandam ■ Laatst ontdekten de leden van Historisch Zaandam een complete steeg met fraaie tuinen en oude, houten huizen. „Ik liep hier altijd langs naar school, maar dit had ik nog nooit gezien.”

Eens in de twee maanden wandelt de werkgroep Historisch Erfgoed door een stukje Zaandam. De leden bekijken welke panden het beschermen waard zijn en hoe de structuur van de stad in elkaar steekt. „Want ook in de manier waarop de stad is gebouwd, zitten herinneringen. Dit gebied veranderde enorm na het graven van het Noordzeekanaal in 1875”, zegt voorzitter Paul Vreeken van Historisch Zaandam. Afgelopen zaterdag liep de vijfkoppige groep op en om de Zuiddijk. Langs Hanenpad, Skagerrak, Prins Hendrikkade en Kattegat.

Ze doen dit sinds een jaar of vier. Soms denken ze wel eens dat ze zo langzamerhand heel Zaandam hebben gezien, maar er is altijd weer een stukje te vinden waar ze nog niet hebben gewandeld. Of ze komen ergens een tweede keer en dan valt ze weer heel andere dingen op dan tijdens een eerder bezoek. De leden van de werkgroep dragen allemaal groene hesjes met het embleem van Historisch Zaandam. „Mensen reageren schichtig als er een groepje mensen voor hun huis staat. Nu vragen ze wie we zijn en nodigen ze ons ook uit om binnen te komen”, zegt Simon Greve. Hij sloot zich bij de werkgroep aan omdat hij geïnteresseerd is in de manier waarop mensen vroeger leefden en hoe ze hun huizen bouwden.

De eerste stop op de route is de 19de-eeuwse stolpboerderij aan het Hanenpad. De eigenaren kochten het pand in vervallen staat. Ze toerden het om tot moderne woning, maar wél op basis van historische werkelijkheid. Het is een gemeentel-

Herman, Paul, Jolanda, Simon en Giljam (van voor naar achter) in de Tweede Spuithuissteeg: „Een verborgen parel.”

FOTO PASCAL FIELMICH

lijk monument en Vreeken bevestigt deze ochtend het bijbehorende schildje aan de gevel.

Vlak bij dit pand ligt een zeldzaam stukje Zaandam, een complex van vijf oude houten huisjes, waaronder een van de oudste van Zaandam. Mede dankzij de werkgroep heeft het een monumentenstatus.

Overleg

Historisch Zaandam heeft geregeld overleg met vereniging Zaans Erfgoed en de monumentenafdeling van gemeente Zaanstad, zegt Vreeken. Ze brengen dan panden onder de aandacht die het beschermen waard zijn, hetzij als monument, hetzij als beeldbepalend pand. Al heeft dat laatste niet de voorkeur van de vereniging, omdat daar niet de voorwaarden aan vastzitten die bij een monumentenstatus horen. In totaal kunnen ze jaarlijks tien panden voordragen voor de monumentenlijst, zegt Vreeken. „Er is een flinke achterstand, door gebrek aan capaciteit bij de gemeente. Ze zijn nu bezig met de panden uit 2023.”

Het vijftal loopt via de Zuiddijk

naar Skagerrak. Onderweg kijken ze naar gevels, materialen, bouwstijlen en elementen zoals makelaars en brievenbussen. Ze fotograferen en noteren de adressen waarnaar ze onderzoek willen doen. Herman Aartsen fungeert als wandelende encyclopedie. De Zuiddijk is het thuis van de 86-jarige Zaanammer. Wijs een willekeurig pand aan en hij weet meteen: 'Daar woonde de badmeester' of: 'Hier was de fietsmaker'.

Maar ook hij wordt soms verrast. Net als Vreeken – die eveneens al jaren in de buurt woont – was de Tweede Spuithuissteeg hem nooit opgevallen. Het lijkt in eerste instantie een steeg van de dijk waar je als voorbijganger niets te zoeken hebt. Maar wie wel afdaalt, ziet een soort groene oase van tuinen, met aan het eind een oud, houten pand. „Een verborgen parel.”

Bij het zien van de groene hesjes komt bewoner Ton van der Neut naar buiten. Hij is zelf geïnteresseerd in historie en komt meteen met een oude plattegrond en anekdotes op de proppen. Zo gaat het vaak, weet Jolanda Hendriks. „Dan

zetten we een wandelroute uit, maar we halen het einde niet omdat we onderweg met veel mensen praten.”

Helemaal geen probleem, vindt ze, want zij weten vaak veel over de panden en omgeving te vertellen. Hendriks duikt na afloop van de wandelingen het kadaster in om de geschiedenis van een pand uit te pluizen. Ook de andere werkgroepen zoeken veel uit. Giljam Kleijn bijvoorbeeld, doorzoekt graag raadsnota's. Met elkaar puzzelen ze de achtergrond bij elkaar.

Houten huizen

In de loop der jaren hebben ze onder andere een inventarisatie gemaakt van zo'n 250 houten huizen. Kleijn: „Ooit stond Zaandam er vol mee, maar langzamerhand verdwijnen er steeds meer.” Niet altijd blijft een pand dat Historisch Zaandam waardevol vindt, ook behouden. De twee houten huizen aan de Vinkenstraat en het pand op de hoek van de Kopermolenstraat en Oostzijde werden bijvoorbeeld gesloopt. Hendriks: „Dan moeten we elkaar soms motiveren om door te gaan.”

Vooraf op de Prins Hendrikkade ziet de groep nog huizen waar veel over te ontdekken valt. Een van de huizen wijkt met grote ramen, trap en modernere architectuur enorm af van de rest: onderzoeken waard, vinden Greve en Hendriks. Aartsen: „Daar woonde aannemer Bakker, bekend van het vroegere Sportfondsenbad aan de Mauvestraat.”

Greve is de man van details. Hem valt een makelaar in de vorm van een kat op, een fraaie brievenbus of afgebladderd schilderwerk. En staat hij zich hardop af te vragen hoe iets zit, dan belt Hendriks meteen ergens aan om het aan de bewoners te vragen. Maar soms kunnen ook zij niet alle vragen beantwoorden. Dus zal de groep zelf op zoek moeten. Ze hebben deze ochtend een stuk of vijf panden gezien waar ze meer van willen weten. Hendriks pleit ervoor de historie zichtbaarder te maken met behulp van bordjes of QR-codes: „In het Damgebied bijvoorbeeld, daar was vroeger een grote overtoom. Er is veel geschiedenis in de stad, maar als je dat niet weet, zie je het niet.”